

TELHIS SORU VE CEVAPLARI

Benim zizden başka kimim varki – Benim elem ve endişem sizler içindir – Ağlama Karacaahmet ağlama bir gün seninde yüzün güler. Benim sizi terk etmem mutasavver midir?

Bizim bir günlük dersimiz başkalarında bir ayda, bizim bir aylık dersimiz başkalarında bir yıllık dersimizdir. Bu fırsatı kaçırmayınız.

Evlatlarım sizler okuyun ilim irfan sahibi olun. Sizin saçlarınızın adedince talebeniz olacaktır.

1. Telhis Kitabı Hangi İlimden Bahseder?

** Fesahat ve Belagatten bahseder. (telhis; bir şeyi hulasa etmek demektir.)

2. Musannifi Kimdir?

** Muhammed bin Abdurrahman Hatîbi Dımışkî Hz. Dir.

3. Beraatül İstihlal Nedir?

** فصول من أهدى المسالك إلى معرفة أصول الفقه ibtidanın maksuda münasip olmasıdır.

4. Fesahat Ve Belağatın Tarifleri Nelerdir?

** Fesahat: Sözün ses ve mana kusurlarından hali olmasıdır.

Belagat: Kelamın muktezâi hale mutabık ve kusursuz olmasıdır.

5. Fesahat Kaç Şeyle Vasıflanır Birer Misal Veriniz.

** Müfret ile vasıflanır. فصول من أهدى المسالك إلى معرفة أصول الفقه gibi.

Mütekellim ile vasıflanır. فصول من أهدى المسالك إلى معرفة أصول الفقه gibi.

Bu dinin garip anlarında hizmet gören saltanatını sürmeden ölmez. Benim evlatlarım fukara olmayacaktır. (S.H.T. ks)

6. Belağat Kaç Şeyle Vasıflanır Birer Misal Veriniz.

** Kelam ile vasıflanır. فصول من أهدى المسالك إلى معرفة أصول الفقه gibi. Mütekellim ile vasıflanır. فصول من أهدى المسالك إلى معرفة أصول الفقه gibi.

7. Fesahat Fil Müfredin Tarifi Nedir?

** فصول من أهدى المسالك إلى معرفة أصول الفقه kelimenin tenafürü huruftan, garabetten ve kıyasa muhalefetten halis olmasıdır.

8. Tenafür Lafzın Lisana Ağır Gelmesidir. Müfretteki Tenafür'e Misal Veriniz.

** فصول من أهدى المسالك إلى معرفة أصول الفقه istişhad (müsteşziratün) kelimesidir. Nükte: maharici mütekarib olan hurufun içtimaindan tenafur hasil olmuştur, bu sebeble fesih değildir. (Mürtefiâtün deseydi fesih olurdu)

9. Garabetin Tarif Ve Misalini Söyleyiniz.

** فصول من أهدى المسالك إلى معرفة أصول الفقه ninilamitsi ,rihaz nınısanam pulo işhav ninemileK ال كلمة وحشية غير ظاهرة المعنى ولا مأذونة إلا بتعمال كون alışılmış olmamasıdır.

Misal: فصول من أهدى المسالك إلى معرفة أصول الفقه Mahalli istişhad (müserrecen) kelimesidir. Nükte: Müserrec kelimesi iki manaya muhtemeldir lakin şairin hangi manayı kastettiği malum olmadığından garabet hasil olmuştur, fesih değildir.

17. Belagat Fil Kalam'ın Tarifi Nedir?

** متحصرف عم ل احلا ىضتقم ل متقباطم Fesih olmakla beraber kelimanın muktezâi hale mutabık olmasıdır.

18. Mukteza'i Hal Neden Muhtelifdir?

** Çünkü kelamın makamları muhtelifdir. Yani Tenkir, Tarif, İtlak, Takdim ve Zikirden her birinin makamı diğerinin makamına zıttır. Yine Faslın makamı Valsın makamına, İcazın makamı muhaliflerinin makamına zıttır. Ve yine zeki olana hitap ile olmayana hitap bir olmayacağı için, mukteza-i hal muhtelifdir.

19. Güzellik Ve Kabulde Kelamın Şanının Yüce Veya Düşük Olması Ne İledir?

** Muktezai hale mutabık olup olmamasıyladır.

20. Mukteza'i Hal = İtibarı Münasip.

Kusuru olmayanın bu kapıda ne işi var? Düzeltmeye bu işin kokusu bile yeter. (S.H.T. ks)

21. Belağatın Mercii Nedir.

** Terkip ile mana ifade etmesi hasebiyle lafza racidir.

22. Kelamdaki Belagat İçin Kaç Taraf Vardır Bunlar Nelerdir.

** İki taraf vardır. 1- Âlâ taraftır ki, bu Kur'an-ı Kerim ve ona mülhak olan Hadisi Kutsi ve Hadisi Şeriflerdir. 2- Esfel taraftır ki bulunduğu makamdan bir derece daha düşecek olsa bülağa indinde hayvan seslerine ilhak edilir.

23. Belagat Fil Mütakellim'in Tarifi Nedir?

** ملكة يقدر بها على تأليف كلام بليغ Bu öyle bir melekedir ki mütakellim bu meleke sebebiyle belîğ bir kelam telif etmeye muktedir olur.

24. ملع Kaydı İle Neler Bilindi?

** Üç şey bilindi 1- Fesahat ile Belagat arasında umum husus mutlak olduğu (yani her belîğ fesihtir fakat her fesih belîğ değildir.)

2- Mütakellim tarafından murat olunan manayı edada hatadan itiraz.

3- Fasihi gayrı fasihten temyiz.

25. Fasihi Gayrı Fesihten Ayırmak Ne İle Bilinir?

** Lügat, sarf, nahiv ilimleriyle bilinip his ile idrak edilir.

72 şeytan kuvvetinde olan nefsin çaresi RÂBITA'dır. (S.H.T. ks)

26. Murat Olunan Manayı Eda Ederken Hatadan İtiraz Hangi İlimle Bilinir.

** İlmi Meâni ile bilinir.

olduk. (S.H.T. ks)

احوال الا سناد الا خبری CÜMLE- İ HABERİYEDEKİ İSNADIN HALLERİ

36. Muhbirin Haberiyle Kastı Nedir, Bunlara Ne İsim Verilir?

** Muhbirin haberiyle kastı 1- ya muhataba bir hükmü bildirmek 2- ya da kendisinin de o hükmü bildiğini bildirmektir. Birincisine Faidei haber, İkincisine ise Lazımı faidei haber denilir.

37. Muhatabın Halleri Nelerdir. Bu Hallere Ne İsim Verilir?

** Muhatabın halleri üçtür. 1- ya muhatabın zihni hükümden hali olmakla beraber hükmü bilmeyi talep de etmez. 2- ya hükümde mütereddit olmakla beraber hükmü bilmeyi talep eder. 3- ya da hükmü inkar eder. Birincisine İptidai, İkincisine Talebi, Üçüncüsüne ise İnkari kelam denilir.

38. Kelamı Bu Haller Üzere Getirmeye Ne İsim Verilir?

** Muktezai Zahir üzere ihraç denir.

39. Çoğu Zaman Kelam Muktezai Zahirin Hilafı Üzere İrad Edilir De Gayrı Sail, Sail Gibi, Gayrı Münkir Münkir Gibi, Münkir İse Gayrı Münkir Gibi Kılınır. Bunların Misallerini Söyleyip Anlatınız.

** Gayrı sailin sail kılınışı: Bu, muhataba haberi işaret eden bir kelam söylendiği ve o da mütereddit talibin beklediği gibi haberi bekler duruma düştüğü zamandır. Misal: نوقرغم مہنا او ملظ نيدلا ىف ىن بطا ختالو ayetidir. Burada Nuh (as)ın zihni zalimlerin boğulup boğulmamaları hakkındaki hükümden hali olduğu halde hali değilmiş gibi kabul edilmiş ve kelam muktezai zahirin hilafına olarak te'kit ile getirilmiştir. Muktezai Zahir نوقرغم مہ şeklinde te'kitsiz olmasıdır.

Gayrı münkirin münkir gibi kılınışı: Bu, muhatabın üzerinde inkar alametleri zahir olduğu zaman olur.

Misal: حامر مہيف لعمع ىنب نا حمر اضراع قيقش ءاج şiiiridir. Burada muhatap gayrı münkir olduğu halde üzerinde inkar alameti bulunduğu için münkir menzilesine tenzil olunarak kelam muktezai zahirin hilafına olarak te'kitli getirilmiştir. Mutezai zahir وعمونب şeklinde olmasıdır.

Münkirin gayrı münkir kılınışı: Bu, muhatap tefekkür ettiği takdirde inkârından vaz geçeceği deliller mevcut olduğu zamandır. Misali: ہيف بي رال ayetidir. Şöyleki, Kur'an- Kerimde şüphe olmadığına dair okadar açık deliller vardır ki şüphede bulunmak adeta imkânsızdır. Bu sebeble münkir gayrı münkir kabul edilmiş ve kelam muktezai zahirin hilafına te'kitsiz getirilmiştir. Mutezai zahir نل لالو şeklinde olmasıdır.

Evlatlarım biz sizi gözetmesek nefis sizi bir anda perişan eder. (S.H.T. ks)

40. Hakikatı Akliyye'nin Tarif Ve Misallerini Söyleyiniz.

** ف عمل او معناه الى ما هو له عند الام تكلم فى الظاهر emilleketüm anam ayeve liif edrihaz erög am iliif ل دانسا ىهو hüve lehine isnat etmektir. Misal: müminin لالو تبنا ve kâfirin عيب رل تبنا demesi gibi.

41. Mecazı Akliyye'nin Tarif Ve Misallerini Söyleyiniz.

** ل و أنتب مل وه ام ريغ مل سبالم ىل اهان عم وال عفل دانسا وهو Bir karine ile fiil veya mana fiili mâ hüve lehinin

gayrı olan mülabesine isnat etmektir. Misal: kâfirin لقبل الله تبنا ve müminin عيبرلا تبنا demesi gibi.

42. Fiil Ve Mana Fiil İçin Muhtelif Mülabesetler Vardır, Bunlar Nelerdir.

** Bular; Fail, Mefulu bih, Mastar, Zaman, Mekân ve Sebebtir.

43. Mebniyyun Lil Fail Ve Mebniyyun Lil Mef'ul Ne Demektir?

** Mebniyyun Lil Fail; fiil veya mana fiilin malum olmasıdır.

Mebniyyun Lil Mef'ul; fiil veya mana fiilin meçhul olmasıdır.

44. Mebniyyun Lil Fail Olan Kelimenin, Failine Mebniyyun Lil Meful Olan Kelimenin Naibi Failine İsnadı Hakikattir. Fakat Bir Alaka Sebebiyle Bunlardan Başkasına İsnadı İse Mecazdır. Misallerini izah ediniz.

** عيشي ع 'razı olan hayat' misalinde, عيشي kelimesi Mebniyyun lil fail iken ve dolayısıyla failine isnat etmesi gerekirken, hakikatta meful olan عيشي kelimesine raci zamire isnat etmiştir. Ve mecazi akliden olmuştur. Çünkü Hayat razı olucu değil razı olunandır.

eniliaf ibian alyısıyalod ev neki lufem lil nuyyinbeM isemilek م فعم ednilasim 'les şumlurudlod' سيل م فعم isnadı gerekirken, hakikatte fail olan 'sel' kelimesine isnat etmekle mecazi akliden olmuştur. Zira 'sel' doldurulmaz doldurur.

Diğer misalleri de bunlara kıyas ediniz.

45. Mecazı Aklinin Tarifindeki لوأنتب Kaydı İle İtikadı Bilinmeyen Kişinin Kavli Mecaz Olmaktan Çıkar. Çünkü Bir Sözü Söyleyenin İtikadı Bilinmeden O Söze Mecaz Hükmü Verilemez. Kelamda Asıl Olan Hakikattir. Bunun Misalini Verip Anlatınız.

** عيشي ع şiiiridir. Nükte: şairin itikadı bilinmediğinden "eşabe" ve 'efna' fiillerinin عيشي ع ye isnatları hakikate hamledilmiştir.

Eviatlarım Allahın lutfu olmadan dağlar dağlara karışsa, dereler derelere karışsa bu yolu bulamazsınız. (S.H.T. ks)

46. Mecazi Aklinin Kısımları Kaçtır, Misallerini Söyleyiniz?

** Dörttür. 1- ya her iki taraf ta hakikat olur عيبرلا تبنا gibi 2- ya her iki taraf mecaz olur. عيحي

3. ibig دن زمان ش باب الارض 4 veya muhtelif olurlar. عيبرلا تبنا ve دن زمان ش باب الارض عيحي gibi.

47. Mecazi Akli Sadece İhbari Kelamlarda Değil, İnşai Kelamlarda Da Görülür. Misal Veriniz.

** احرص على نبا امامه اي gibi.

48. Mecazi Aklinin Karineleri Nelerdir?

** Lafzi ve manevi olmak üzere iki kısımdır. Lafzi olan افناه قيل الله للشمس أطلعي gibi olanlardır. Manevi olan ise ya aklen olur. مد بتك جئت بى اليك gibi. Ya adeten olur. دن زمان ش باب الارض عيحي gibi. Veya muvahhitten

suduruyla bilinir. لقب ال عيبر لآ تبنا gibi.

49. Mecazi Aklinin Hakikatini Bilmek Nasıl Olur, Misallerini Söyleyiniz?

** Ya zahir olur ilk nazarda anlaşılır. مهتراجت تحبر امف gibi ki مهتراجت يف اوحبر امف demektir. Yada hafî olur hemen anlaşılmaz. ارظن متدز ام اذا انسح ههجو لئديزي gibi ki ارظن متدز ام اذا انسح ههجو لئديزي demektir.

50. İmam Sekkaki, Mecazi Akliyi İnkâr Etmiş Ve Bunların İstiarei Mekniyye Olduğunu İddia Etmiştir. İmama Verilen Cevapları Söyleyiniz.

** İmam Sekkakinin bu zehabında beş vecihten nazar vardır.

1- Allah Teâla'nın عيشي ع يف وهف kavlindeki عي ad ub rileg mızal ısamlo tayah ibihas nıdarum eli شة bir şeyin kendi nefesine zarf olmasını icab eder ki bu batıldır.

2- Bir şeyin kendi nefesine izafeti batıl olduğundan مئاص هراهن misalinde izafetin sahih olmaması lazım gelir.

3- Bina emrinin Haman'a olmaması lazım gelir.

4- Allah Teâla'nın isimleri tevkifidir, şarî'den işitmeye bağlıdır. Hal bu ki Allah Teâla'nın عيبر diye bir ismi duyulmamıştır.

5- Ve مئاص هراهن misalinde hem müşebbeh hem de müşebbehün bih zikredilmiş olur, hal bu ki istâre-i mekniyelerde müşebbeh zikrolunur müşebbehün bih murat edilir.

Bizim yolumuzda yük olmak yoktur, yük taşımak vardır. (S.H.T. ks)

احوال الامسند ال به MÜSNEDİ İLEYHİN HALLERİ

51. Müsnedi İleyhin Hallerini Sayınız.

** Hazfı, Zikri, Tarifi, Tenkiri, Vasfı, Te'kidi, Beyanı, İbdalı, Atfı, Faslı, Takdimi, Tehiri.

52. Müsnedi İleyhin Hazfının Sebeplerini Misallerle Anlatınız.

** 1- Abesten itiraz veya akli ve nakli delillerden kuvvetlisine udulü tenbih için. Misal: قال لي كيف اذت قلت لعليل سهر دائم وحزن طوي

2- Samiin zeki olup olmadığını veya zekilik derecesini ölçmek için.

3- Müsnedün ileyhi lisanından muhafaza için.

4- Lisanını müsnedün ileyhten muhafaza için.

5- İcabında inkar için.

6- Muayyen olduğu için.

7- Muayyen olduğunu iddia için. Veya başka bir sebepten.

53. Zikrinin Sebepleri nelerdir.

** 1- Müsnedün ileyh asıl olduğu için.

2- Hazfına dair karine zayıf olduğu için.

3- Samiin gabavetine tenbih için.

4- Ziyade izah ve takrir için.

- 5- Tazimi veya ihaneti izhar için.
- 6- Zikriyle teberrük için.
- 7- Zikriyle telezzüz için.
- 8- Ve kelamı dinleyip dinletmek matlup olduğu için.

DİNİN KÖKÜ RABİTADIR. (S.H.T. ks)

54. Müsnedün İleyh Kaç Şeyle Marife Olur, Misallerle Sebeplerini Söyleyiniz?

** Altı şey ile marife olur. İzafetle, Zamirle, Alemiyyetle, İsmi Mevsulle, İsmi İşaretle, Lam ile ve izafet ile. Zamir ile marife olma sebebi; 1- Makam ya tekellüm ya hitap yada ğaybet makamı olması sebebiyledir. Not: Hitapta asıl olan muayyene olmasıdır, fakat hitabı umumi kılmak için bazen bu terk edilir. Misal: ولو ترى إذ المجرمون

Alemiyyet ile marife olması; 1- Evvel emirde Müsnedün ileyhi kendisine mahsus bir isim ile samiin zihninde hazırlamak için. Misal: دحا مللا وه لق gibi.

2- Tazim veya ihanet için Misal: ركب على و هرب ابو جهل

3- Kinaye yoluyla ifade için. Mesela Cehennemlik olduğundan kinayeten اذك لعف بهل وبا demek gibi.

4- İsmiyle telezzüz için. Misal: بالله يا ظبيات القاع قلن لنا ليلائ من كن ام ليلئ من البشر

5- Teberrük için. الهدى مللا gibi.

İsmi mevsul ile marife olması: 1- Muhatap sıla'dan başka Müsnedü ileyhe mahsus olan halleri bilmediği için. Misal: ملع لجر سما ان عم ناك يذلا

2- M.İleyhin ismini tasrih müstehcen olduğu için. عوضولا ضقان ناسنالا نم جرخي يذلا gibi.

3- Ziyade takrir için. اهتبيب يف وه يتلا هتدوارو gibi.

4- Azamet (korkunçluk) ifadesi için. ف غشد بهم من اليم ما غشد بهم ibig.

5- Muhatabın hata üzerinde olduğunu tenbih için.

Misal: او عرصت نا مهرو دص ليلغ يفشي مكناو خا مه نورت نيذلا نا gibi.

6- Haberin geliş vechine işaret için. نيرخاد منهج نول خديسي يتدابع نع نوربكتسي نيذلا نا gibi.

7- Haberin şanına tazim edilmesi gerektiğini tariz (dolaylı olarak anlatmak için).

ان الذئ سمك ال سماء بئى ل نا بئ تا دعاء مه اعز و اطول ibig.

8- Haberin gayrının şanına tazim için. نيرساخلا مه اوناك ابي عش اوبذك نيذلا نا gibi.

İsmi işaret ile marife olması: 1- M. İleyhi gayrısından ekmeli temyiz ile temyiz içindir.

انتعجم اذا مهلثمب ينأجب يئابأ كئالوا 2- Samiin gabavetine tariz için. Misal: هذا ابو الصدق ف ردا فى محاسنه يا جريد الامجامع ibig.

3- M. İleyhin uzaklık derecesini ifade için.

4- Tahkirini ifade için مكنتهلأ ركذي يذلا اذها gibi.

5- Tazimini ifade için. بابتكلا لكذلما gibi.

6- Müşarün ileyhin tazammun etmiş olduğu sıfatlar sebebiyle, kendisinden sonraki habere layık olduğunu tenbih için. نوحلفملا مه كئالواو مهبر نم ىده ىلع كئالوا gibi.

Lam ile marife olması: 1- Herkes tarafından bilinen bir hususa işaret içindir. ىثنالاك ركذلا سيلو gibi.

2- Bir şeyin hakikatine delalet için. ةأرملأ نم ريخ لجرلا gibi.

2- M. İleyhi hususileştirmek için. ان دن ع رج ائلا ديز. gibi.

3- Medih veya Zem için olur.

4- Veya te'kit için olur.

62. M. İleyhin Tekitlenmesinin sebepleri nelerdir.

** 1- Takrir için olur. ءاج س فن ديز. gibi.

2- Mecaz veya sehiv tevehhümünü def için olur.

3- Ademi şümül tevehhümünü def için olur. ف سجد الملائكة كة ك لهم اجمعين

63. M. İleyhin Mübeyyen Olduğuna Misal Veriniz.

** M. İleyhi kendisine mahsus bir isim ile izah için. دلاخ لفق يدص مدق

64. M. İleyhin Mübdelün minh olma sebebi nedir. Misal Veriniz.

** Ziyade takrir için olur. ديز لئوخا ىنئاج. gibi.

Biz o cüzü öyle bir cezbe ile yazdık ki onu okuyan ihlâs ile okursa onu okuyana bu yol nasip olur.

(S.H.T. ks)

65. M. İleyhin Matufun aleyh olma sebeplerine Misal Veriniz.

** İhtisar ile beraber tafsil için olur. ورمعو ديز ىنئاج. gibi.

- Muhatabı doğru olana çevirmek için ديز ىنئاج. gibi.

- Hükmü başkasına çevirmek için ديز ىنئاج. gibi.

- Mütakellim şüphede olduğu veya muhatabı şüpheye düşürmek için. ورمعو ديز ىنئاج. gibi.

66. M. İleyhin Fasledilme Sebebi nedir Misal Veriniz?

** M. İleyhi Müsnet ile tahsis için olur. مئاقلا وه ديز. gibi.

67. M. İleyhin takdim sebepleri nelerdir, misallerini söyleyiniz?

** 1- Zikri ehem olduğu için.

2- Bir sebep olmadıkça takdim asıl olduğu için.

3- Haberin samiin zihninde temekkün etmesi için, çünkü müptedanın zikrinde habere teşvik vardır. Misal:

الذى حارت ال برية ف به ح يوان مس تحدث من جماد big.و

4- İyi veya kötü haberi tacil için.

5- M.İleyhin hatırdan zail olmayacağını muhataba ifade için انلا مللا gibi.

6- Telezzüz için veya başka bir sebeple olur.

68. İsmi Zahir Yerine Zamir Getirmenin Sebep Ve Misallerini Söyleyiniz.

** 1- Zamiri takip eden şeyin samiin zihnine yerleşmesi için olur. Misal: لجرلا معن: demek yerine

ملاع ديز وه. Ve zamiri şan ve kıssa da olduğu gibi. ن عم رجلا kemed .ibig (ن عم هو رجلا) .ritkemed

69. Zamir Yerine İsmi Zahir Geldiğine Misal Veriniz.

** Eğer zamir yerine gelen isim, ismi işaret olursa bunun sebebi; Bedi' bir hükmü M.İleyhe tahsis etmekle onu kemali inayet ile gayrisinden temyiz içindir. Misal:

اه مرزوقا هذا الذى ترك الاوهام حائرة و صدى العلم انحرى رزديى قا ibig. كم عاقل عاقل اع بيت مذاه به وجاهلى جاهلى تلق

— Ama olan muhatapla alay için: اذه gibi.

— Muhatabın kemali beladeti veya fetaneti üzerine tenbih için.

— M.İleyhin çok zahir olduğunu iddia için. Aşağıdaki şiir M.İleyh ile ilgili değildir, fakat kemali zuhura misaldir. تعاللت كى اشجى وما بك علة تريدين قتل قد ظفرت بذاك

— Zamir yerine ismi zahir gelmesinin bir diğer sebebi de istitaf (mehamet talep etmek) içindir. كذب عى هلا
gibi. ال عاصى اتاك

Ben evlatlarımın bir tırnağını dünyaya değişmem. (S.H.T. ks)

70. İltifatın Tarif Ve Misallerini Veriniz.

** هو ال تعبير عن معنى بطريق rib ىانام çü nededafi elyirib nadloy من رخ أب من ع ريب عتلا دعب قنثالثل نام
sonra başka bir yolla tabir etmektir.

— Tekellümden Hitaba misal: نوع جرت هيل او ين رطف يذلا دبعا ال ىل امو gibi.

— Tekellümden Gaybete misal: رحن او كبرل لصف رثوكلك ان يطع انا gibi.

— Hitaptan Tekellüme misal: بي كلفنى لىلى بي شمش ناح رصع بابشلال ديغب بورط ناسح لىف بلق كباحط
bi. بوقد شطولا بيها وعادت عواد بى ذنا وخطوب ig

— Hitaptan Gaybete misal: مهب ان يرحو كلفل لىف متنك اذا ىتح gibi.

— Gaybetten Tekellüme misal: ف تثير سحابا ف سدقناه حاي رل لسرا يذلا لىللا gibi.

— Gaybetten Hitaba misal: دب عن كايانى ذىللا موي كلالام gibi.

71. İltifatın Güzellik Veçhi Nedir?

** Kelamın bir üsluptan başka bir üsluba nakledilmesinde muhatapın heyecanının artması ve onu kelamı dinlemeye ziyade teşvik olmasıdır.

72. Muhatapın Kelamını Murat Ettiği Manadan Başka Bir Manaya Hamletme Sebebi Nedir?

** Muhatapın kastettiği mananın gayrı bir manayı kastetmesinin evla olduğunu tenbihtir. Misal: Haccac, veziri Kaba'seri'yi korkutmak için لأحملتك على الأدهم dediği vakit, Kaba'seri'nin cevaben م ثل الام يرب حمل على الادهم والا شهب .ibig isemed

73. Sualin Sualini Başka Bir Şeyden Sual Mezilesine Tenzil Sebebi Nedir?

** Bu başka şeyden سوالin muhatapın haline evla ve daha mühim olduğuna tembih içindir. Misal: كنول ىسى
عن الأهله قل هى مواق يتل لناس والاحج ev ي سذلونك ماذا ي ن ففون قل ما اند ففتم من خير ف لوالدين والاقربين

gibi. والى تامى والمسك بين وادن الاسد بيل

74. Kalb'in Tarif Ve Misalleri Nelerdir?

وهو ان يجعل K nımale inirelzüc inirelribrib ninirelribrib . عن الكم رخأل او رخأل ان الكم مالكل اءازجا دح**
bu şiir latif bir itibarı tazammun ettiği için kalbin makbul olduğunun misaldir. İtibarı latifi tazammun etmediği için Makbul olmadığına misal ise كما طينت بالفدن السياع şiiridir.

Dine hizmet için zerre kadar üzülen ahirette dağlar kadar mükâfatlandırılır. (S.H.T. ks)

MÜSNEDİN HALLERİ احوال الامسند

75. Müsnedin halleri nelerdir.

** Terki, Zikri, İfradı, Fiil olması, İsim olması, Takyidi, Tekiri, Tahsisi, Tahsisin terki, Tarifi, Cümle olması, Te'hiri, Takdimi.

76. Terkinin sebepleri nelerdir?

M. İleyhin tekinin sebepleriyle aynıdır. Mesela abesten itiraz için olur. Misal: ومن
gibi ki burada Abesten itiraz ve ihtisar için كذالك olan müsnet فبذى وق ياربها لغريب امس بالاميدنة رحله يك
(haber) hazfedilmiştir. Bir başka misal:
نحن بما عندنا وانت بما عندك راضى والرأى مختلف şiiridir. Bu şiirde نحن olan müptedanın haberi (Müsnedi) olan
اد مضو ان محلا وان مرتحلا وان فى السفر kelimesi aynı sebeple hazfedilmiştir. Bir diğer misal ise
تم حرنئازخ نوكل مت متن اول Allah Teâla'nın اول mefuller hazfedilmiştir. Bir diğer misal Allah Teâla'nın اول
ف ص بر جم يل iteya .ridilvak ربه لافزى .Fakat ikarnos تملكون
ربص ىرماف, Şayet takdirini لمج ر بصف شكلinde yaparsak Müsnedi, لمج لىم ج ر بصف شكلinde yaparsak müsnedün ileyhi hazfetmiş oluruz.

77. Müsnedin hazfına delalet eden karineler nelerdir?

** İki karine vardır. 1- Suâli muhakkaka'ya cevap olması, misal: نلوقيل ضرال او تاوامسلال قلخ نم مهتلأس نىلو
خذلقهن الله fiili (müsnet) hazfedilmiştir. Takdiri عراض دي زي كئبيل
şeklindedir. 2- Sualî mukaddere'ye cevap olması, misal: فموصخل عراض دي زي كئبيل
fiili hazfedilmiştir. karinesiyile müsnet olan كئبيل نم ؟ سوال olan

78. Şiirinde كئبيل fiilinin meçhul olmasının malum olması üzerine ne gibi üstünlükleri vardır?

** 1- İsnadın önce icmalen sonra tafsilen olması, 2- 3 ,ısamamlo alzaf admalek nınızfal و زي د Ve kelimada faili bilmek adeta beklenmeyen bir nimete vasıl olmak gibi olması hasebiyle meçhul okumanın malum üzerine üstünlükleri vardır.

79. Müsnedin zikrinin sebepleri nelerdir?

** M. İleyhin zikrinin sebepleri burada da muteberdir, bununla beraber Müsnedin isim mi yoksa fiil mi

olduğu muayyen olsun diyedir.

Benim evlatlarım ütülü pantolon ve kravat ile bu dine hizmet edecekler. (S.H.T. ks)

80. Müsnedin müfret olma sebebi nedir?

** 1- Hükmü kuvvetlendirmeyi ifade etmemekle beraber, müsnet قُلْ طَنَم دِيَز da olduğu gibi gayrı sebebî olduğu içindir. Sebebî olanla murat; مَنطَلَق مَوْبَا دِيَز gibi olanlardır.

MÜSNEDİ SEBEBÎ DÖRT KISIMDIR

- 1- Cümle-i İsmiyyede haber, fiil olur. قُلْ طَنَم مَوْبَا دِيَز gibi.
- 2- Cümle-i İsmiyyede haber, ismi fail olur. زِيَد اِب وَه مَنطَلَق gibi.
- 3- Cümle-i İsmiyyede haber, camit isim olur. زِيَد اِخُوهُ عَمْرُو gibi.
- 4- Cümle-i İsmiyyede haber, muzher failiyle beraber fiil yani haber cümle-i fiiliye olur.
- 5- زِيَد اِنطَلَق اِب وَه gibi.

81. Müsnedin fiil olması nedendir?

** Teceddüt ifadesiyle beraber, en kısa bir yol üzere müsnedi üç zamandan biriyle kayıtlamak içindir.

Misal: او كَلَمَا وَرَدَتْ عَكَاطُ قَبِيْلَةٍ بَعَثُوا اِلَيْ عَرِيْفِهِمْ يَتَوَسَّمُ şiiiridir. İstişhat; müsnet bir fiil olan مَسْوَتِي kelimesidir. Nükte: Teceddüt ifadesiyle beraber Müsnedin üç zamandan biriyle kayıtladığına misaldir.

82. Müsnedin isim olma sebebi nedir?

** Sübut ve istimrar ifadesi içindir. Misal: قُلْ طَنَم وَهُوَ اِهْيَلَع رَمِي نَكَلُو اِنْتَرَص بِي وَرَضْمَلَا مَهْرَدَلَا فَلَ اَيَّال şiiiridir. İstişhat: Müsnet bir isim olan مَنطَلَق kelimesidir. Nükte: Sübut ve istimrar ifadesi için Müsnedin isim olduğuna misaldir.

83. Şart edatları olan اِن اِذَا لَو kelimeleri arasındaki farklar nelerdir, Müsnedin şart edatlarıyla kayıtlanma sebepleri nelerdir?

** “İn” ve “İza” istikbalde şart içindirler, “İn”de asıl olan şartın vukuunda katiyetin olmamasıdır. “İza”da asıl olan katiyetin olmasıdır. Bu sebeple meydana gelmesi nadir olan hükümler için “İn” kullanılır. Ve çoğu zaman “İza” fiili mazi ile kullanılır. Misal: اَيَّتِي فَازَا جَانْتَهُمُ الْحَسَنَةَ قَالُوا لَنَا هَذِهِ وَاِنْ تَصْبِيْهُمُ سَيِّئَةٌ يَطَّيَّرُوا بِمُوسَى وَمَنْ مَعَهُ ayeti celilesidir. İstişhat: “İza” ve “İn” kelimeleridir. Nükte: “İza” vukuu kat’i olduğu için fiili maziyle, “İn” lafzı ise şartın vukuu nadir olduğu için muzari ile kullanılmıştır.

Bazı nükteler sebebiyle “İn” lafzı kat’i olan makamlarda da kullanılır. Mesela; makam, şartı aslından tamamen yok edecek deliller üzerine müştemil olduğu için, o makamın şarta selahiyeti ancak, bil-farz vet-takdir suretiyle olabileceğini ifade zamanın da “İn” lafzı katiyette kullanılır. Misal: اِفْتَضْرَبْ عَنْكَ الذِّكْرَ صَفْحَا اِنْ

ك ن تم قوم مسرف ين gibi.

Veya şart ile muttasıf olmayanı muttasıf olana, tağlip için “İn” katiyet ifade eden makamda kullanılır.

Misal: ان دب ع ل ع ان لزن ام ب ير ی ف متنك ن او Ayeti Kerimesi gibi.

TAĞLİB: Bir manaya vaz edilmiş lafız ile o mananın, diğerlerine galebesi itibariyle iki veya daha fazla mana murat etmektir. Misaller: نیتنا قل انم تنالكو - نیتنا قل انم تنالكو - نیتنا قل انم تنالكو gibi.

“İn” lafzının fiili mazi ile istimalinin bir diğer sebebi; Şartın vukuuna rağbetin olduğunu izhar içindir. Misal: ن ا اردن ت حسنا gibi.

İmam Sekkakî bunun tariz için de olduğunu söyler. Misal: ل ان اشركت لىحبطن عملك ayeti ve tariz hususunda bunu naziri olan ومالى ل اعبد الذى فطرنى واليه تحشرون Ayeti Kerimesidir.

Allah Rızası için hizmet ediniz! Maddenize kefilim. (S.H.T. ks)

84. Tağlibin güzellik veçhi nedir?

** Muhatapların gazabını ziyadeleştirmeden onlara Hakkı duyurmaktır. Bu, onların batıl üzere olduklarını açıkça söylemeyi terk etmektir. Ve onların, yapılan nasihati kabul etmelerine yardımcı olan bir üsluptur.

Şart edatlarından olan ول kelimesi, şartın kesinlikle meydana gelmediğini ifade eder olduğu halde mazide şart içindir. Dolayısıyla fiili maziye dahil olması gerekir. Fakat bazen fiilin geçmiş zamanda zaman zaman meydana geldiğini kast için fiili muzariye dâhil olur. Misal: لو يطيعكم فى كثير من الامر لعنتم “işlerin çoğunda size itaati sürdürecekti olsaydı meşakkate düşerdiniz” ayeti kerimesi gibi.

Yine haber, haberinde hilaf olmayan zattan (Allah Teala’dan) sadır olduğu için muzariye mazi menziline tenzil kastıyla “lev” kelimesi muzariye dâhil olur. Misal: وقد فوا عى ال نار ولو ترى اذ ayeti kerimesi gibi.

Ayrıca muzarinin mazi menzilesine tenzili hususunda رب ما يود الذين ك فوا ayeti de böyledir.

85. Müsnedin nekre olma sebepleri nelerdir?

** 1- Müsnedi marifelikten ve tahsisten hâlî kılmak için olur. Misal : بتاك ديز gibi.

2- Büyütmek, yüceltmek için olur. Misal: نيقتمل ل ده gibi.

3- veya Tahkir için olur. Misal: ما زيد شيئاً gibi.

86. Müsnedin izafetle veya sıfatla tahsis sebebi nedir?

** Faide’i Haberin en kamil bir şekilde tamamlanması içindir. İzafetle tahsise misal: زيد غلام رجل

Sıfatla tahsise misal: ملع لجر ديز gibi.

87. Müsnedin marife olma sebebi nedir?

** Muhabata marife yollarından biriyle, kendisi için malum olan bir emir üzerine bir hükmü veya hükmün lazımlığını ifade etmektir. Misal: اخوك / عمرو المنطق ديز gibi.

88. Müsnedin cümle olması nedendir?

** Hükmü kuvvetlendirmek ماق ديز gibi veya sebebî olmasındandır. مئاق هوبا ديز gibi.

89. Müsnedi tehir sebebi nedir?

** Daha önce geçtiği gibi M. İleyhin zikri ehem olduğu içindir.

Ben şu deni dünyayı evlatlarımla kirli tırnaklarına değişmem. (s.h.t. ks.)

90. Müsnedin Takdim sebepleri nelerdir?

** 1- M. İleyh ile tahsis için olur. Misal: لوغ اميف ال gibi.

2- Evvel emirde kendisinin sıfat değilde haber olduğuna tenbih için olur. Misal : هم لام نتهال كبرهاوه ته ل : Misal : ال اصغرى اجل من الدهو gibi. İstişhat ال olan müsnettir. Nükte: Evvel emirde kendisinin sıfat değilde haber olduğuna tenbih için Müsnedin takdimine misaldir.

3- Tefa'ul uğurlu saymak için olur. ىراج دعص Sa'd komşumdur. Gibi.

4- M. İleyhin zikrine teşvik için olur. Misal: رمقال او قاحسا وبا و ىحضل اسمش امتجسبب اي ن دل ا قرش ت قثلث gibi.

Allah Rızası için benim kabrimi ziyaret edenler boş dönmezler. (S.H.T. ks)

FiİLİN TALLUK ETTİĞİ KELİMELERİN HALLERİ

Eğer Müteaddi fiil ile beraber meful zikrolunmazsa ve şayet gaye sadece fiilin faile ispatı veya nefyi ise o zaman müteaddi fiil lazım fiil menzilesine indirilmiş olur ve bir meful de takdir edilmez çünkü mukadder olan mezkûr gibidir. Aksi takdirde karineler hasebince bir meful takdir etmek vaciptir. Mesela; زيدا هل رئيتَ diyen kimseye نعم رئيتَ demek gibi.

91. Müteaddi fiilin lazım menzilesine tenzili kaç kısımdır?

** İki kısımdır. 1- Ya mutlak olan(yani hususi bir mefule taalluk etmeyen) fiil, hususi bir mefule taalluk ettiğine dair bir karine bulunan mukayyet fiilden kinaye kılınır. Misal: ويسمع شجو حساده وغيظ عاده أن يرى مبصرٌ fiilleridir. Nükte: Müteaddi olan ىرى نأ / ىرى نأ / ىرى نأ fiillerinin mefulleri hazfedilerek lazım menzilesine tenzil edilmişlerdir. Ve mutlak fiil mukayyet fiilden kinaye kılınmıştır.

Mukayyet fiil أن يرى محاسنه ويسمع اخباره karine ise makamın medih makamı olmasıdır.

2- Veya herhangi bir mefulden kinaye kılınmaz(yani mutlak olarak kalır). Misal: قل هل ي س توى الذين ي علمون والذين لا ي علمون Ayeti Celilesidir. İstişhat: نومل عي lafzıdır. Nükte: Hükmü tam